

NĚKDO TI
UVĚŘÍ

OD OBĚTÍ K CÍRKVI

CO BĚHEM CÍRKEVNÍHO VYŠETŘOVÁNÍ
POTŘEBUJÍ OBĚTI

PŘÍRUČKA

Autoři:

Někdo ti uvěří z. s.

Bc. Eliška Hrnčířová

Mgr. Anežka Mokrá

ÚVOD

Tato příručka vychází z diplomové práce, která vznikla na Katedře psychologie Univerzity Palackého pod vedením PhDr. Olgy Pechové, Ph.D. ve spolupráci se spolkem Někdo ti uvěří, z. s. Cílem práce bylo pochopit, jak oběti sexuálního zneužívání páchaného duchovními prožívají církevní vyšetřování – **co jim pomáhá a co naopak zraňuje**. Její součástí byly rozhovory s oběťmi z Česka a Slovenska.

Z rozhovorů vyplynulo, že klíčový je způsob, jakým církev reaguje na potřeby obětí. To má přímý dopad na jejich vztah k církvi i na celkové duševní a tělesné zdraví. Citlivý přístup, respekt a zájem mohou uzdravovat. Lhostejnost, agresivita a neprofesionalita naopak způsobí další zranění.

Tato příručka vznikla proto, aby pomohla lépe porozumět, jak být obětí skutečnou oporou – s respektem, empatií a odvahou. Rádi bychom, aby byla pomocí pro všechny, kdo s oběťmi přicházejí do kontaktu – ať už jsou to duchovní, pracovníci církevních institucí nebo dobrovolníci.

Autorkou diplomové práce je Mgr. Anežka Mokrá.

Děkujeme, že s námi svá zjištění sdílela.

POTŘEBA ZÁJMU A PODPORY OD CÍRKVE

Jedna z potřeb, o které oběti mluvily nejčastěji, byl **obyčejný lidský zájem** a psychická podpora ze strany církve – hlavně od biskupa, generálního vikáře nebo dalších duchovních.

Mnohé oběti popisovaly, že po výslechu jako by o ně církev ztratila zájem. Nikdo se už neptal, jak se mají, nikdo nenabídl podporu, nepřišly žádné informace. Emaily a prosby zůstávaly bez odpovědi. Zpočátku to přitom často vypadalo nadějně – dokud církev nezískala informace, které potřebovala. Potom přišlo ticho. Oběti tak zůstaly samy se svými obavami a otázkami.

CO BY POMOHLA?

- laskavý přístup.
- zájem a podpora,
- pravidelný kontakt s obětí v průběhu celého procesu,
- ochota se setkat a naslouchat oběti,
- rychlá reakce ze strany církve a aktivní řešení případu.

POTŘEBA INFORMACÍ A KONTROLY

Když člověk prožije něco, co nemohl ovlivnit a co ho hluboce zranilo – třeba sexuální zneužití – potřebuje znovu získat pocit kontroly, aby se cítil v bezpečí. Proto je pro oběti tak důležité **vědět, co se děje a co je čeká dál**.

Naši respondenti mluvili o výrazném nenaplnění této potřeby. Postrádali informace o průběhu i výsledku vyšetřování. Po výsledku s nimi církve téměř nekomunikovala, a pokud ano, komunikace byla necitlivá a nefunkční. Církevní proces je navíc velmi netransparentní – o klíčových věcech se tak oběti někdy dozvíдалy až spolu s veřejností. Neměly pak možnost se připravit na reakci okolí a zpracovat reakci vlastní.

CO BY POMOHLA?

- pravidelně informovat oběti o průběhu vyšetřování,
- poskytovat jim informace předem (ne společně s veřejností),
- umožnit oběti nahlédnout do spisu.

POTŘEBA POCITU BEZPEČÍ PŘI VÝSLECHU

Aby mohla oběť otevřeně mluvit o traumatizujících událostech, potřebuje mít pocit bezpečí a důvěru, že nedojde k dalšímu zraňování. Pocit ohrožení se vrací ve chvílích, kdy je **nedobrovolně vystavena situacím jakkoli připomínajícím samotné zneužití**.

Pocit bezpečí při výslechu se vytrácí, pokud výslech probíhá v církevním prostředí připomínajícím místo zneužívání nebo před osobami podobného postavení a vzhledu jako pachatel, tedy před knězi, členy řeholního řádu apod. Ohrožující je i veřejný prostor, kde mohou svědectví zaslechnout další lidé. Pocit bezpečí ztrácejí oběti také ve chvílích, kdy musí čelit zbytečným, intimním či ponižujícím otázkám a jejich výpověď je přijímána bez respektu a důvěry.

CO BY POMOHLA?

- umožnit přítomnost ženy či laika při výslechu,
- dát oběti právo odmítnout přítomnost konkrétní osoby,
- provést výslech mimo církevní prostředí, v soukromí, bez (i náhodné) přítomnosti dalších osob,
- pečlivě vybrat otázky,
- dát oběti možnost si zvolit místo výslechu – v případě dítěte by tuto možnost měli mít jeho zákonní zástupci.

POTŘEBY SOUVISEJÍCÍ S PACHATELEM

Ačkoliv byly oběti pachatelem traumatizovány a často se cítí být **zrazeny**, většinou k němu mají zároveň **silný a ambivalentní vztah**. S tím souvisejí i jejich potřeby týkající se pachatele – od potřeby mít informace o postupu církve, přes potřebu zabránit nespravedlivému zacházení s pachatelem, až po potřebu zadostiučinění či omluvy a spravedlivého trestu.

Tyto potřeby však zůstávají nenaplněné, když církev ignoruje prosby oběti týkající se jednání s pachatelem, zachází s pachatelem nedůstojně, nebo pokud proces trvá příliš dlouho, je netransparentní a oběť se nedomluví k potvrzení trestu či uznání spáchaného činu.

CO BY POMOHLA?

- informování oběti o postupech souvisejících s pachatelem,
- zájem o motivy a očekávání oběti,
- důstojné, ale spravedlivé zacházení s pachatelem,
- rychlejší, jasná komunikace o postupu církve a Vatikánu.

POTŘEBA ZPRACOVAT TRAUMATICKÉ ZÁŽITKY A JEJICH DŮSLEDKY PRO VZTAH S BOHEM A S CÍRKVÍ

Oběti z církevního prostředí často trpí tzv. spirituálním traumatem – sexuální zneužití zasáhlo jejich vztah k Bohu i k církevnímu společenství. Mohou prožívat zmatek, **ztrátu důvěry k Bohu či církvi** a pocit zrady související s tím, že pachatele vnímaly jako Božího zástupce.

Častá je zkušenost opuštění církvi, kdy oběti místo porozumění a podpory zažívají v církvi odsuzování a urážky. Ignorování jejich psychické bolesti ze strany představitelů církve a obtížná dostupnost duchovní či psychologické podpory tuto bolest ještě prohlubují.

CO BY POMOHLA?

- projevít obětem empatii a psychickou podporu,
- nabídnout duchovní péči, zpověď či duchovní doprovázení,
- umožnit nebo zprostředkovat psychoterapii a další formy pomoci,
- nabídnout finanční podporu například na zmíněnou terapii.

POTŘEBA SPRAVEDLIVÉHO PROCESU

Jednou ze základních potřeb obětí, která je dnes oproti minulosti naplňována lépe, leč dosud ne dostatečně, je **spravedlivý průběh církevního procesu**. Oběti stále ještě zažívají zatajování případu církevními představiteli, neochotu případ řešit, krytí pachatele nebo jeho přesun do jiné farnosti.

Problémem zůstává také netransparentnost procesu, střet zájmů vyšetřovatelů (pokud mají s pachatelem blízký vztah), a skutečnost, že do vyšetřování bývají zapojeny pouze duchovní osoby.

CO BY POMOHLA?

- naslouchat i laickým odborníkům a přizvat je k vyšetřování,
- nesnažit se případ ututlat,
- transparentní průběh procesu,
- zveřejnit postup vyšetřování nebo umožnit oběti nahlížet do spisu.

POTŘEBA ZACHOVÁNÍ DŮSTOJNOSTI

Pro oběti je velmi důležité vnímat vlastní důstojnost skrze to, jak k nim přistupují druzí. Trauma, které utrpěly, už samo o sobě způsobilo hlubokou psychickou újmu, a nerespektující přístup církve ji jen prohloubí.

Co znamená **nerespektující přístup**? Například ponižování, zastrašování, obviňování, stavění oběti do role pachatele (může za to ona), stavění pachatele do role oběti, necitlivý přístup kněží ve vlastní farnosti, únik citlivých údajů do médií, ignorování potřeb oběti a necitlivé a neprofesionální chování při výslechu.

CO BY POMOHLA?

- naslouchat i laickým odborníkům a přizvat je k vyšetřování,
- nesnažit se případ ututlat,
- transparentní průběh procesu,
- zveřejnit postup vyšetřování nebo umožnit oběti nahlížet do spisu.

POTŘEBA UZNÁNÍ

Z rozhovorů s oběťmi často vyplývala silná potřeba, aby bylo jasně uznáno, že **jsou skutečně oběťmi**. To konkrétně znamenalo: důvěra v jejich svědectví, což vyžaduje práci s farností (vysvětlení, co se stalo, jak k tomu přistupovat a prostor pro ventilaci pocitů všech), sdělení výsledku vyšetřování, tj. že pachatel je skutečně pachatelem a ony opravdu oběťmi.

Tato potřeba byla často frustrována, když byla oběť stavěna do role pachatele, odmítána, setkávala se s nedůvěrou, když církevní představitelé mlžili a zakrývali fakta a když byla farnost ponechána bez pomoci a vysvětlení.

CO BY POMOHLA?

- důvěra a respekt vůči obětem, ani presumpce nevinny nebrání tomu brát výpověď oběti vážně,
- práce s farností,
- netutlat případ,
- pozvat odborníky, požádat o pomoc,
- transparentní komunikace o výsledku vyšetřování.

POTŘEBA LIDSKÉ PODPORY

Překonat vše, co zažívaly po sexuálním zneužití a během vyšetřování, obětem nejvíce pomáhala **lidská podpora**, ať už od členů rodiny, blízkých přátel, odborníků i vyšších církevních představitelů.

Tuto potřebu podpory však zásadně komplikovalo narušení rodinných vztahů, ke kterému během vyšetřování často docházelo (u dvou ze tří obětí), odsuzování a zavržení farníky či známými (u dvou ze tří obětí) a nezájem církve o jejich situaci.

CO BY POMOHLA?

- pracovat s farností, protože případem byli zasaženi všichni, nejen přímí účastníci,
- zajímat se o potřeby rodinných příslušníků oběti a vhodně je podpořit či poskytnout poradenství.

POTŘEBA CHRÁNIT SVOU RODINU A BLÍZKÉ

Na předchozí bod navazuje potřeba zachovat **dobré rodinné vztahy** a chránit blízké, pro které může být situace velmi zraňující – například měli obviněného kněze hodně rádi a měli k němu hluboký duchovní vztah.

Všechny oběti, u nichž byly rodinné vazby narušeny, nezávisle na sobě uvedly, že kdyby dopředu tušily, jaké dopady bude vyšetřování mít, nikdy by zneužívání neohlásily. Zraňovalo je, když viděly, že jejich případ působí utrpení jejich blízkým, kteří nebyli připraveni na důsledky a průběh vyšetřování.

CO BY POMOHLA?

- informovat oběť předem o možných dopadech vyšetřování na rodinu a blízké,
- poskytovat informace tak, aby blízcí rozuměli situaci a mohli ji lépe zpracovat,
- zajistit, aby i rodinní příslušníci měli přístup k odborné podpoře během vyšetřování.

POTŘEBA POMOCI DALŠÍM OBĚTEM

Poslední potřeba, která se objevila u všech obětí, byla potřeba **zabránit dalšímu trestnímu jednání pachatele** a ochránit další potenciální oběti.

Některé oběti byly zklamány, že se církev snažila případ spíše utajit před farností a neprojevovala zájem zjistit, zda existují další oběti stejného pachatele. Oběti, které pátraly samy, zjistily, že k ostatním obětem měla církev velmi špatný přístup, a proto další spolupráci s touto institucí odmítaly.

CO BY POMOHLA?

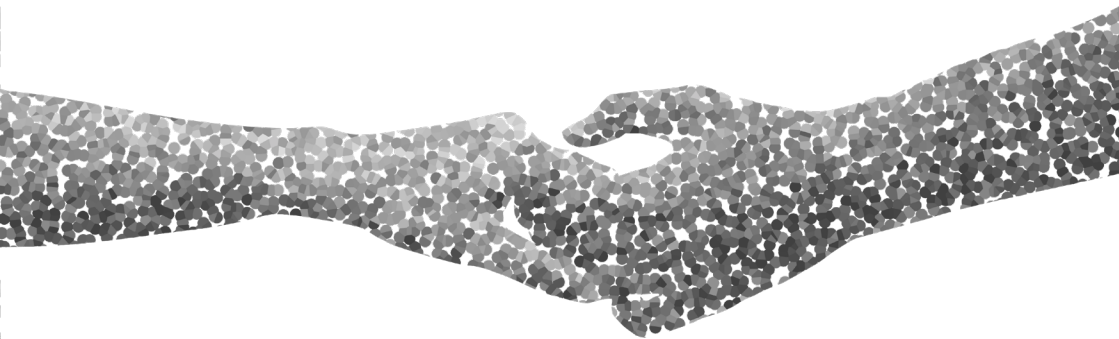
- otevřenost, neskryvat případy před katolickou veřejností,
- vyhledat případné další oběti, přistupovat k nim s respektem a zajistit jim potřebnou péči.

ZÁVĚR

Obecně platí, že přístup církve během církevního vyšetřování zásadně ovlivňuje, jak svou situaci prožívá oběť, ale i její rodina, blízcí a celá zasažená farnost. Zkušenost s lidským přístupem jednotlivých církevních představitelů a se způsobem vedení vyšetřování si oběť odnáší na celý život – může z ní vyplynout zklamání a nedůvěra, nebo naopak pocit bezpečí a důvěry v církev.

Proto je klíčové, aby se církev vždy zajímala o konkrétní situaci oběti, respektovala její individuální potřeby a poskytovala podporu k fyzickému i psychickému uzdravení. Šrámy na duši často bolí víc než ty fyzické a nelze je přehlížet.

Stejně důležitá je osvěta a vzdělávání kněží i všech, kteří se vyšetřování účastní. Nezbytné je rovněž pracovat se zasaženou farností a podporovat členy zasažených rodin.

Spolek Někdo Ti uvěří je sdružením lidí, kteří mají zkušenost se zneužíváním v církvích, a odborníků, kterým leží na srdci tato problematika.

Nabízíme obětem bezpečné prostředí, kde mohou sdílet, co se jim přihodilo. Vzděláváme v oblasti prevence sexuálního zneužívání a pomoci obětem i komunitám, a to zvláště v náboženském kontextu. Záleží nám na církvi i na lidech v ní a kolem ní. Nepřestáváme mít naději, že odcizení způsobené zneužíváním jde překonat.

Kontaktovat Někdo Ti uvěří můžete na:

napiste@nekdotiuveri.cz